

breret al dialecte normand i anglonormand, però és errònia l'opinió de Stengel que tingui res de manllevat a l'occità, en aquesta llengua, car en aqueixa zona s'hi presenta amb gran freqüència, i T. B. W Reid n'hi compta vint-i-set casos (*Medium Aevum* II, 1933, 64-67).

És estrany, en canvi, a totes les altres llengües romàniques. Però darrerament s'ha vist que té el mateix origen el basc *deus* «algo», «nada», que altrament sembla ser peculiar als dialectes bascos orientals: roncales *deus*, *dieus*, suletí *deús*, labortà *jeus*. Etimologia demostrada el 1965 en *RFE* XLVIII, 112ss, i consagrada ja (Mitxelena, *FonHiVca.*, 519, 99, 184, 280) (cf. Charencey, *RIEB* II, 662-3). És normal en basc la desaparició de la -N- intervocàlica (veg. Mitx., l. c., 229ss.); el mot degué passar a l'idioma euskèric quan en llatí vulpar la *g* era encara oclusiva, però fortament palatal, i per això fou acceptat com *ǵeus* amb una *ǵ* fortament palatal, qualitat de la qual són testimonis el labortà *jeus* i la variant *dieus* del Roncal.

GENT, del ll. GENS, GĒNTIS, 'raça', 'família', 'tribu', 'el poble d'un país, d'una comarca, d'una ciutat'. □ 1.ª doc.: orígens.

Ja en les *Homilies*: «aquest ceg --- començà a cridar --- Séiner, fil de David, mercè ajes a mi! E aqueles companyes de les gens qui anaven davant N. Seïnor manazaven ad aquel ceg e dezien-li que calàs --- N. Séiner --- fé-d-lo-s amenar davant, entre la *gent* gran, e demanà-li qué queria ---» (3v19, 22); «les *gens* en la plaça pensaren de lurs diners a nombrar e de lurs merchaderies a parlar ---» (Llull (*Blanq.*, *NCl.* II, 92.6). Quan significava 'els pagans' anava sempre en plural: «tots los déus de les *gens* an feyts los diables», traduïnt «dii *gentium*», *VidesR*, f° 199r2, i no sols quan ho porta el model llatí («provà que-ls déus de les *gens* són falses», 252v2 traduïnt «deos omnes falsos esse convicti»).

Altrament l'ús en plural predomina molt en els segles XIII-XIV en qualsevol accepció, almenys en Llull això és general («oig la *gent* parlar bé de vós», *AlcM* és en la part modernitzada del *Blanq.* i deu ser canviat per l'adaptador, i la *gent* gran en el sentit de 'nombrosa' a les *Hom.* és quasi com dir-ho en plural): «ells, qui ab tot lo poder de lur ànima s'esforçaven com faessen Déu amar e conèixer a les *gents*», «se exerciten en pendre les diverses obres qui-s fan en les ciutats per la multitut de les *gents*», id. (*Merav.*, Ag. I, 86, 115); «N' Aurembiays --- dix-nos con ella era venguda a mercè de Nós per ço can sabia, e axí-u deyen les *gens*, que en Nós trobaria dretura», «que-ns pregava, per tal que coneguessen les *gens* que él era amat de Nós, que ---», Jaume I (Ag., 60, 154).

Des de les albes del S. xv, però, l'ús en singular es generalitza (fora de l'estil poètic o bíblic): «Mestre P. March, fra menor / --- / la *gent* gita de error / --- / car loada per la *gent* / de levant fins a ponent / són, per la sua prudença», Turmeda (*Div.*, 60c, 60f); «parades totes les tendes, féu refrescar tota la *gent*: çò era ja passat lo migdia», «per la molta *gent* qui-l seguia,

no-s volia aturar per menjar-la», «com fon davant lo aleujament del Príncep, un alà havia rompuda la cadena e era exit de la posada, e havia-y molta *gent* qui-ll volien pendre per ligar-lo», «O, com són plenes de alegria les mies orelles —dix lo Duc— com sent paraules que no han neguna eficàcia de *gent* mal entesa», JoMartorell (Ag. I, 67, 111, 184; II, 104).

És l'ús que ha quedat: «a la part de Llevant floreix un temple, / meravellat d'haver nascut aquí, / entre mig d'una *gent* tan sorruda i dolenta / ---», Maragall (*Oda a B.* (v. 89), «la *gent* surtiren a les finestres al sentir lo trontoll pesat d'aquell vehícul», Bosch de la Tri. (*Records d'un exc.*, 31). En l'ús familiar el mot ha descendit, doncs, fins a poder expressar no sols, com en el seu origen, una massa humana considerable, sinó encara més s'hi ha tornat un equivalent de 'persones' en nombre limitat i que sovint ni tan sols formen una collectivitat duradora: «aquesta *gent* s'han cregut ---» (ús que observem en tot el territori de la llengua: *agéta gēn diyen* ---, Estaon de Cardós, 1934).

Entre les quasi infinites combinacions estereotipades, en notem poques on s'han admès variacions. «No-us poria recitar, magnífics senyors, la gran contentació que los meus ulls tenen de veure tanta *gent de bé*», JoMartorell (Ag. I, 116) o bé «No té pare ni mare — Déu los haja perdonats, un y altra eran *bona gent*», Noller (*Pap.*, 7). *Gent menuda* (d'estament modest) paral·lel de *gent petita* però aquest es diu més aviat per la de pocs anys o quitxalla: «no cal dir que si més *gent petita* hi hagués hagut a la casa, més ne haurien sortit a la porta», Genís Ag. (*Mercè de B.*, *J. Fl.* 1878, 178). Lingüísticament quasi iguals però el sentit difereix entre: «supplicà al Mestre fos de sa mercè, dos cavallers del orde, ab los regidors de la ciutat, repartissen tota aquella farina entre la *gent popular*», JoMartorell (Ag. I, 318), ve a ser el mateix que «los altres, quasi bé tots *gent de poble*, commoguts pels clams de la mare ---», Noller (*Pap.*, 170); però si hi posem article, vol dir 'els fills d'aquella població': «ja podeu contar com esplicaria, a sa germana y a la *gent del poble*, tot lo que havia vist a Barcelona», Argullol (*La Guerra*, 229).

DERIV.: *Gentada* [1462], «i remous a grans crits les *gentades*, / per qualsevol cosa acorruades / entorn de qualsevol», Maragall (*Oda a B.*, v. 38); «dels Alps a la Serra Nevada, / de l'Atlàntic glauc i pol·lent / a l'Adriàtic resplendent, / he vist la terra i la *gentada*», Coromines (*Elegia de València*, 16f). *Gentalla* [1460; 1859, ABofarull, *DFa.*]: també it. *gentaglia* (> cast. antiq., Cervantes, i localment, *DCEC* II, 723b46-52); mentre que els valencians prefereixen *gentola* (EValor, JGiner, c. 1955), i altres, *gentussa* [Lab. 1839]: «si férem cas de la *gentòla* descreguda de hui, seríem tan ignorants y ruïns com ella», «les bruïxes --- aquella *gentussa* ---», MGadea (*T. del Xè* II, 90; I, 116), amb el mateix sentit s'usen *genteta* [Lab. 1839], *gentota* [id.], *gentegassa* [S. xv, *DAG.*, *AlcM.*], *gentassa* ross., *gentiissola* (?). *Gentum*; *gentumer*. *Desgentat*. *Engentada*.